

ΣΧΟΛΙΑ

(1) Μήνες με απασχολούσε το ερώτημα γιατί έπρεπε κατ' ανάγκη να σκοτώσουν τον Αγά οι προπάτορές μου και να εξαφανιστούν στη συνέχεια. Δεν μπορούσαν απλά να το σκάσουν, χωρίς να διατρέξουν και τον κίνδυνο των συνεπειών ενός φόνου; Νομίζω η απάντηση του πατέρα της οικογένειας, όπως φαίνεται στο κείμενο, εξηγεί τα κίνητρά του μόνο αν μπει κανείς στο πνεύμα της εποχής.

Έκανα τελευταία μια μικρή έρευνα και διαπίστωσα ότι παρόμοιες ιστορίες, να σκοτώνουν δηλαδή οι σκλαβωμένοι Τούρκους με κάποιο αξίωμα και μετά να εξαφανίζονται, υπάρχουν σε όλα τα μέρη της Ελλάδας. Ο φίλος μου, ο λογοτέχνης Μπάμπης Δερμιτζάκης, μού ανέφερε μια παρόμοια ιστορία για τους δικούς του προγόνους στην Κρήτη. Αργότερα άκουσα σε πολλά μέρη της Ελλάδας παρόμοιες ιστορίες. Πολλές από αυτές έμειναν γνωστές ως μια ηρωική ανάμνηση για κάποια παλικάρια που σκότωσαν αγάδες, όχι μόνο γιατί η καρδιά τους δεν άντεχε άλλο τη σκλαβιά, αλλά και γιατί ενθάρρυναν τον κόσμο για ξεσηκωμό.

Ο Αθανάσιος Διάκος (Αθ. Μασσαβέτας) ήταν ένα από αυτά τα παλικάρια. Με τον απόγονό του, τον Κυριάκο Μασσαβέτα, είχα την τιμή να είμαι φίλος και συνάδελφος στο Πολυτεχνείο και έμαθα την ιστορία του προπάππου του. Ο Αθανάσιος Διάκος, παιδί 17 χρονών τότε, σκότωσε τον Αγά, γιατί προσβλήθηκε ο ανδρισμός του από τον τρόπο με τον οποίο εξέφραζε ο κατακτητής Αγάς τον θαυμασμό για την ομορφιά του.

Επίσης ο Μιχάλης Καρούζος από την Κρήτη, με το παρατσούκλι Κόρακας, για τον οποίο γράφει ο ποιητής Βενέτικος:

«Δεκαοχτώ χρονών τονε
και βγήκε στο ποδάρι
και σκότωσε έναν αγά
που ήτο παλικάρι».

Ο Κόρακας, αφού φόρεσε την πανοπλία του αγά, πήγε στον προεστό του χωριού και είπε απλά: «Σκότωσα τον αγά και φεύγω».

Ο Γιανναράκης ή Γιασεμής, επίσης, στα νοτιοανατολικά των Χανίων και ο Αρβανιτάκης στην Εύβοια, σκότωσαν τον Αγά της περιοχής τους και πέρασαν στην ιστορία.

Οι αιτίες αυτών των ενεργειών ήταν πολλές, αλλά κυρίως, αφορούσαν θέματα ηθικής. Η Τουρκοκρατία είχε καθιερώσει ένα έθιμο βάρβαρο και ανήθικο. Οι χριστιανές νύφες ήταν υποχρεωμένες να ξαπλώνουν την πρώτη βραδιά με τον Τούρκο προεστό. Αυτό το έθιμο συνεχίστηκε και με τους Έλληνες φεουδάρχες της περιοχής Θεσσαλίας για τις νύφες των δικών τους παιδιών και των υπαλλήλων τους. Το πρώτο βράδυ έπρεπε να κοιμούνται με τον πεθερό τους. Το ίδιο έθιμο επέβαλαν επίσης και οι ληστές και κλέφτες που ρήμαζαν τα ορεινά χωριά. Τέτοιοι κλέφτες υπήρχαν στην περιοχή μας μέχρι το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο.

Δυο χιλιόμετρα πάνω από το χωριό μου, υπήρχε ένα άλλο χωριό, που ονομαζόταν Σκιαδάρι. Στην περιοχή αυτή αλώνιζε ο περίφημος ληστής Μάνδαλος, ο οποίος υποχρέωνε τις όμορφες νύφες να ξαπλώνουν την πρώτη βραδιά μαζί του. Μάλιστα αναφέρεται ότι οι νύφες προσπαθούσαν με διάφορες βαφές να πασαλείφονται για να φαίνονται άσχημες, έτσι ώστε να μην τις προτιμά ο Μάνδαλος. Οι κάτοικοι του χωριού αυτού, αγανακτισμένοι για τη συμπεριφορά του, κατέστρωσαν ένα σχέδιο για να απαλλαγούν από αυτόν. Έστησαν έναν εικονικό γάμο, όπου η νύφη ήταν ένα όμορφο παλικάρι του χωριού. Όταν το παλικάρι πήγε το βράδυ να ξαπλώσει με τον Μάνδαλο, τον σκότωσε. Τότε το ασκέρι του Μάνδαλου κατέστρεψε το χωριό και όσοι σώθηκαν έφυγαν σε άλλα μέρη. Για να θυμούνται την καταγωγή τους, συμφώνησαν να φέρουν το επώνυμο Σκιαδαρέσης.

Βέβαια, τέτοιου είδους αντιδράσεις απέναντι στις ηθικές ανομίες των κατακτητών και των λήσταρχων ήταν αποτέλεσμα λαϊκής οργής που ξεσπούσε μέσα σ ένα γενικότερο κλίμα ξεσηκωμού.

(2) Ενδεικτικά παρατίθεται γράμμα που μου έστειλε φοιτήτρια ενός Τμήματος όπου δίδασκα, αλλά αναγκάστηκα να παραιτηθώ λόγω προσβλητικής συμπεριφοράς του προέδρου προς το πρόσωπό μου.

«Αγαπητέ κύριε Ράπτη

Με λύπη πληροφορήθηκα την παραίτησή σας από καθηγητής στο Τμήμα μας. Αντιλαμβάνομαι και επικροτώ την όλη προσπάθειά σας, η οποία βρίσκεται αντιμέτωπη με τις δυνάμεις του κατεστημένου, της οπισθοδρόμησης και του ακαδημαϊκού σκοταδισμού.

Γιατί μόνο αυτά μπορώ να σκεφτώ, αφού ως φοιτήτρια στο 4^ο έτος που είμαι. Είστε ο μόνος καθηγητής που γνώρισα, ο οποίος είχε άμεση και χρήσιμη επαφή με τους φοιτητές και έφερνε εις πέρας τα ακαδημαϊκά του καθήκοντα με τρόπο πρωτότυπο, ενδιαφέροντα και αποδοτικό.

Κύριε Ράπτη,

Θέλω απλά να γνωρίζετε πως εμείς οι φοιτητές σας στηρίζουμε και σας καλούμε να επιστρέψετε και να συνεχίσετε τη διδασκαλία στο Τμήμα μας

Μην αφήσετε αυτούς που εδώ και χρόνια διολισθαίνουν με τη στάση και τις πράξεις τους, την Ελληνική παιδεία να κερδίσουν. Γιατί αυτοί προφανώς θέλουν την παραίτησή σας. Εμείς οι φοιτητές όμως σας παρακαλούμε να συνεχίσετε. Έχετε πολλά ακόμα να προσφέρετε...»

(3) Η μπαγαζιέρα

Με την ευκαιρία αυτή θα εξιστορήσω μία από τις κωμικοτραγικές εμπειρίες, που είχα με τη γραφειοκρατία των δημόσιων υπηρεσιών, όπως αυτές που αφηγούμαστε μεταξύ μας, για να σατιρίσουμε την κατάσταση και να δείξουμε πώς το σύστημα μας ταλαιπωρεί και μας τρώει τον εργάσιμο χρόνο μας χωρίς λόγο, αλλά και πώς μας οδηγεί στη διαφθορά, στο ψέμα και στην εξαπάτηση. Ακούγοντάς με να την αφηγούμαι ο αγαπημένος φίλος μου, ο ηθοποιός Βαγγέλης Καζάν, μου είπε «Α! Αυτή την ιστορία να την κάνουμε ταινία μικρού μήκους, με τον αβανταδόρικο τίτλο *‘Η Μπαγαζιέρα’*!»! Για όσους δεν γνωρίζουν τι εστί μπαγαζιέρα, είναι ένα δίτροχο καρότσι, που ρυμουλκείται από το αυτοκίνητο.

Μόλις ήλθα από το εξωτερικό, πήγα και αγόρασα μια μπαγαζιέρα και ο πωλητής μου είπε πως θα έπρεπε να τη δηλώσω στο Υπουργείο Συγκοινωνιών. Με προμήθευσε μάλιστα και με μια υπεύθυνη δήλωση του Νόμου 105, την οποία προσυπέγραφε ένας μηχανολόγος. Με αυτή δηλωνόταν – με όλες τις συνέπειες περί ψευδούς δηλώσεως – ότι η μπαγαζιέρα αυτή ήταν γερμανικής προέλευσης, μάρκας τάδε – και ότι το μεικτό βάρος της δεν θα πρέπει να υπερβαίνει τα 500 κιλά.

Ο πωλητής μου συνέστησε να πάω στο Υπουργείο Συγκοινωνιών, να καταθέσω αυτή τη δήλωση προκειμένου να μου δοθεί άδεια ρυμούλκησης για να κυκλοφορώ νόμιμα.

Ήταν θυμάμαι αρχές Ιουλίου και θεώρησα ότι η διαδικασία θα ήταν απλή, όπως με διαβεβαίωσε και ο πωλητής. Φόρεσα λοιπόν το άσπρο καλοκαιρινό μου κοστούμι, γιατί μετά από το Υπουργείο θα πήγαινα σε μια επίσημη συνάντηση. Το προηγούμενο βράδυ τηλεφώνησα στον φίλο και συνάδελφό μου τον Σταύρο τον Γιωτόπουλο ο οποίος με κάλεσε να συναντηθούμε την αυριανή μέρα για μια δουλειά. Του είπα ότι το πρωί θα πήγαινα πρώτα στο Υπουργείο Συγκοινωνιών για να βγάλω μια άδεια ρυμούλκησης και μετά θα συναντιόμασταν. Ο φίλος μου ο Σταύρος, γνώστης της γραφειοκρατίας, μου απάντησε ότι καλύτερα θα ήταν να αναβάλουμε τη συνάντησή μας για άλλη μέρα, γιατί δεν θα τελείωνα ούτε σε οκτώ ώρες. Μου πρότεινε μάλιστα να μην υποβληθώ σε αυτή την περιπέτεια, γιατί δεν άξιζε τον κόπο.

- Μα, Σταύρο, αν τύχει και με ελέγξει η αστυνομία, δεν θα έχει αυτό συνέπειες;
- Άκουσε να σου πω, απαντάει ο σοφός μου φίλος, καταρχήν είναι

απίθανο να σε σταματήσει η τροχαία για έλεγχο για θέματα ρυμούλκησης, γιατί έχουν πιο σοβαρά πράγματα να ασχοληθεί, δεύτερον αν σου κάνει έλεγχο, θα πεις ότι μόλις την αγόρασες και αύριο θα πας να βγάλεις την άδεια.

Όταν επιστρέφεις από το εξωτερικό, όπου η τήρηση των νόμων είναι επιβεβλημένη και ιερό καθήκον για τον καθένα, αισθάνεσαι ενοχές που αναγκάζεσαι να παρανομείς, λέγοντας πως υπεύθυνοι γι' αυτό είμαστε όλοι μας. Πολύ αργά όμως διαπιστώνεις πως ένας κούκος δεν φέρνει την άνοιξη.

Στις 8 το πρωί με πατριωτική υπερηφάνεια που δεν παραβαίνω τον νόμο, ανέβαινα τα σκαλιά του υπουργείου Συγκοινωνιών κρατώντας τα απαραίτητα χαρτιά. Στις πληροφορίες ήταν ένας υπάλληλος, ο οποίος φαινόταν άυπνος και κακόκεφος, με ένα ύφος, που έμοιαζε σαν να του είχαν σκοτώσει τον πατέρα του.

- Παρακαλώ, μπορείτε να μου πείτε πού να απευθυνθώ; Θέλω να βγάλω μια άδεια ρυμούλκησης.

Χωρίς να με κοιτάξει καθόλου, μου πετάει μια δήλωση 105 και μου λέει: «Εκατό δραχμές».

- Για τι πράγμα είναι η δήλωση αυτή; Τον ρωτάω.
- Είπα 100 δραχμές. Μου ξαναλέει.

Γίνεται η συναλλαγή στα μουγκά και μου λέει να πάω στο γραφείο 15.

Με τα πολλά βρήκα και το γραφείο. Ήρθε και η σειρά μου, οπότε είπα από μέσα μου: «Ωραία, θα ξεμπλέξω νωρίς».

Δίνω τα χαρτιά στον υπάλληλο, ο οποίος ρίχνει μια αστραπιαία ματιά, κάτι βλέπει και τα πετάει κυριολεκτικά στο τραπέζι, λέγοντας απλά ότι δεν είναι γραμμένο στη δήλωση του μηχανολόγου το «απόβαρο» της μπαγαζιέρας και ότι θα έπρεπε να κάνω νέα δήλωση, στην οποία να αναγράφεται το απόβαρο.

- Μα, κύριε, του λέω, η στοιχειώδης λογική λέει ότι, με την αναφορά στο μεικτό βάρος, που αναγράφεται εδώ, μπορεί κανείς να συμπεράνει αν το αυτοκίνητό μου μπορεί να κάνει τη ρυμούλκηση και να ελεγχθεί η τυχόν παρανομία, όποιο και να είναι το απόβαρο της μπαγαζιέρας.

Χωρίς να μου εξηγήσει πού κάνω λάθος στον συλλογισμό μου, υψώνει τη φωνή του και μου λέει ορθά-κοφτά: «Είπα: το απόβαρο

της μπαγαζιέρας». Τότε θυμήθηκα αυτό που έλεγε ένας φίλος μου ότι στην πλειοψηφία τους οι δημόσιοι υπάλληλοι στην ώρα υπηρεσίας τους συμπεριφέρονται ως «διχασμένες» προσωπικότητες. Όταν μιλάνε με ανώτερους τους συμπεριφέρονται ως υφιστάμενοι, ενώ όταν συναλλάσσονται με το κοινό ταυτίζονται με τους διευθυντές τους.

Κατάλαβα πως μπορεί και να έκανε λάθος ο μηχανικός που δεν το ανέφερε, οπότε, αν εξακολουθούσα να θέλω να είμαι νομοταγής πολίτης, θα έπρεπε να βρω το απόβαρο της μπαγαζιέρας και ας είχα βγει έξω από το πρόγραμμα της ημέρας. Θα έπρεπε λοιπόν να τηλεφωνήσω στο κατάστημα από το οποίο αγόρασα την μπαγαζιέρα, για να μου πουν το απόβαρό της. Το κατάστημα άνοιγε στις 9.15, οπότε μια ώρα και ένα τέταρτο έκανα συνεχώς τηλέφωνα από τα περίπτερα. Κάποια στιγμή πετυχαίνω κάποιον στο τηλέφωνο και ακολούθησε ο εξής διάλογος.

- Είμαι ο χτεσινός πελάτης, που αγόρασε μια μπαγαζιέρα του λέω, αναφέροντας και όλες τις λεπτομέρειες της αγοράς μου. Έχετε την καλοσύνη να μου πείτε ποιο είναι το απόβαρο της μπαγαζιέρας; Μου το ζητούν από το Υπουργείο.
- Και πώς να το ξέρουμε εμείς κύριε; Ήταν η απάντησή του.
- Από τα βιβλία που συνοδεύουν προϊόντα και αναγράφονται τα χαρακτηριστικά τους.
- Μα δεν υπάρχουν τέτοια βιβλία.
- Μα είναι δυνατόν, να πουλάτε πράγματα και να μην έχετε τα στοιχεία και τα χαρακτηριστικά τους;
- Ακούστε κύριε, μου απαντάει, αυτό είναι το τηλέφωνο της αντιπροσωπείας. (Και μου το λέει). Πάρτε τους για να σας πουν το απόβαρο.

Αρχίζει λοιπόν ένας Γολγοθάς. Κατά τις 10.30, επί τέλους, η αντιπροσωπεία απαντά στο τηλέφωνο.

- Σας παρακαλώ πολύ, μου δίνετε το απόβαρο της [τάδε] μπαγαζιέρας που εισάγετε;
- Ακούστε κύριε, εγώ είμαι ο γιος του ιδιοκτήτη και δεν γνωρίζω πού να ψάξω για να το βρω. Ο πατέρας μου βρίσκεται σε διακοπές για μια εβδομάδα.
- Θα μπορούσατε να του τηλεφωνήσετε για να μας πει το απόβαρο; Το χρειάζομαι επείγοντως.
- Καλά κύριε πάρτε μετά από 30 λεπτά περίπου.

Μετά από τριάντα λεπτά πήρα την απάντηση πως δεν μπορούσε να βρει τον πατέρα του.

Αναρωτήθηκα τότε τι έπρεπε να κάνω. Ο χρόνος έτρεχε επικίνδυνα. Εκείνη την ώρα λοιπόν μου έρχεται ή έμπνευση. «Μα τις βλάξ που είμαι», σκέφτηκα. «Δεν βάζω ένα δικό μου νούμερο κατά προσέγγιση, αφού δεν πρόκειται κανείς να πάει να τη ζυγίσει;»

Γράφω κι' εγώ «Απόβαρο 70 κιλά» και ξαναπάω στον υπάλληλο. (Φαίνεται πως υπάρχουν και χειρότερα, γιατί κάποιος που του εξιστορούσα την ταλαιπωρία μου, μου είπε πως σε ανάλογη περίπτωση έψαχνε μια μέρα να βρει κατάλληλη ζυγαριά για την μπαγαζιέρα του!)

Πάω το χαρτί συμπληρωμένο με το νούμερο 70 κιλά και μου λέει ο υπάλληλος.

- Σαν πολύ ελαφριά δεν είναι η μπαγαζιέρα;
- Είναι από αλουμίνιο, του απαντώ.

Επινοώντας ακόμη ένα ψέμα για να τελειώνουμε. Η επιτηδειότητα και η καπατσοσύνη επιστρατεύονται για να επιβιώσεις. Γνώριμα πράγματα και από το σχολείο.

Όμως δεν έληξε εκεί η υπόθεσή μου. Ο υπάλληλος μου ξαναπετάει πάλι τα χαρτιά και μου λέει ότι χρειάζεται και το απόβαρο του αυτοκινήτου.

- Καλά ρε άνθρωπε του θεού, δεν μου το έλεγες από την αρχή, για να ψάχνω παράλληλα και για το απόβαρο του αυτοκινήτου; Εσείς μου είπατε μόνο το απόβαρο της μπαγαζιέρας.

Αυτό που εισέπραξα ήταν το άγριο, γεμάτο ανυπομονησία βλέμμα του και φαντάστηκα πως θα είναι το ίδιο που εισπράττει και αυτός από τον διευθυντή του.

Κανονικά, το απόβαρο του αυτοκινήτου βρίσκεται στην περιγραφή των χαρακτηριστικών του βιβλιαρίου που συνοδεύει το αυτοκίνητο, αλλά άντε τώρα να το βρεις. Για να λύσω το πρόβλημα αυτό άρχισα να επιστρατεύω τα μέσα. Στο Πολυτεχνείο είχα έναν φοιτητή, του οποίου ο πατέρας ήταν διευθυντής της αντιπροσωπείας του αυτοκινήτου μου. Σε μία ώρα κατόρθωσα και είχα και το απόβαρο του αυτοκινήτου.

«Επί τέλους», σκέφτηκα, «φαίνεται πως τελειώσαμε!» Αμ δε! Ο γολγοθάς της γραφειοκρατίας συνεχίζεται, πιο δύσκολος αυτή τη φορά.

Αφού τελειώσαμε με τα απόβαρα, μου λέει ο υπάλληλος ότι θέλει και την αποτύπωση του αριθμού της μηχανής. Εκτός του ότι νευρίασα πάλι με τον υπάλληλο που μου ζητούσε τα στοιχεία ένα - ένα, τα έβαλα και με το γραφειοκρατικό αναλφαβητισμό μου, που δεν ήξερα τι ακριβώς εννοούσαν με την «αποτύπωση» του αριθμού μηχανής. Τι να κάνω; Γράφω στη δήλωση και το στοιχείο αυτό, που το ήξερα, και του δίνω.

Με ένα ακόμη πιο άγριο βλέμμα και εξοργισμένος, μου λέει ο υπάλληλος.

- Είπα, κύριε, «αποτύπωση» του αριθμού μηχανής. Τι είναι αυτό που μου δίνετε;

Δεν κρίνω ότι εκείνη τη στιγμή ένοιωσα πραγματικά ηλίθιος. Άκου καθηγητής του Πολυτεχνείου και να μην πάει ο νους μου τι σημαίνει «αποτύπωση»! Δεν μου είχε ξανατύχει αυτό.

Δίπλα μου ένας καλοσυνάτος άνθρωπος προθυμοποιήθηκε να μου εξηγήσει εκείνος τι σημαίνει αποτύπωση.

- Θα πας, μου λέει, απέναντι στο περίπτερο και θα αγοράσεις ένα ειδικό μολύβι, που κάνει 80 δρχ. Να του πεις για αποτύπωση. Μη σου δώσει κανένα άλλο. Μετά θα πας στο αυτοκίνητό σου και θα ψάξεις να βρεις τον αριθμό μηχανής, οπότε μόλις τον βρεις, θα βάλεις τη δήλωση και με το μολύβι θα πιέζεις το χαρτί για να αποτυπωθεί ο αριθμός μηχανής στη δήλωση, από πάνω και θα τραβάς το μολύβι, ξέρεις, όπως κάναμε μικροί με τα δεκάρικα.
- Καλά, λέω, τι στον διάβολο το θέλουν αυτό πάνω στη δήλωση; Προβλέπεται εκτός από τα λόγια και η ζωγραφική;
- Σε αυτό δεν ξέρω να σ' απαντήσω, μου λέει.

Πηγαίνω στο περίπτερο (η ώρα εν τω μεταξύ τρέχει και ο εκνευρισμός μου γίνεται άγχος), αγοράζω το ειδικό μολύβι και κατευθύνομαι στο αυτοκίνητό μου. Έλεγα μέσα μου πού στο καλό άραγε να είναι ο αριθμός μηχανής. Δεν θυμόμουν να τον έχω δει πουθενά, παρά μόνο στα χαρτιά. Εκείνη τη στιγμή περνάει ένας Νταλικέρης. «Αυτός θα ξέρει από τέτοια. Θα με βοηθήσει», σκέφτηκα

- Με συγχωρείτε, παρακαλώ, μπορείτε να με βοηθήσετε; Τον ρωτάω, δείχνοντάς του το αυτοκίνητό μου. Μήπως ξέρετε πού

βρίσκεται ο αριθμός της μηχανής.

Μόλις ακούει εκείνο το: «Με συγχωρείτε» και την ερώτηση, όπως ήμουν ντυμένος και μέσα στα άσπρα, θα με πέρασε για κανένα ψώνιο του Κολωνακίου.

– Στο πορτ μπαγκάζ!, μου απαντάει.

Τι στον διάβολο θέλει ο αριθμός μηχανής στο πορτ μπαγκάζ, σκέφτηκα, αλλά, για να το λέει αυτός, κάτι θα ξέρει και κατευθύνομαι στο πορτ μπαγκάζ, οπότε ακούω τον νταλικέρη να λέει σκάζοντας από τα γέλια:

– Ρε το μάπα, ψάχνει να βρει τον αριθμό μηχανής στο πορτ μπαγκάζ!

Καλά πάμε, σκέφτηκα. Στη λίστα των υπαλλήλων που με ξευτέλιζαν από το πρωί, προστέθηκε και ο νταλικέρης.

Πάω στη μηχανή και άρχισα να ψάχνω, αλλά ο αριθμός πουθενά. Οπότε τσαντισμένος και από την ξεφτίλα με τον νταλικέρη, άρχισα να μουρμουράω βρίζοντας. Ο ίδιος ο άνθρωπος που με βοήθησε πιο πριν και μου εξήγησε να καταλάβω τι σημαίνει αποτύπωση, έτυχε να περνάει από δίπλα μου και, βλέποντάς με σε κακό χάλι, με πλησιάζει και με ρωτάει τι έπαθα πάλι και βρίζω.

Του απαντάω πως έψαξα στη μηχανή, αλλά δεν είδα να υπάρχει κανένας αριθμός επάνω. Ρίχνει μια ματιά στη μηχανή και, ως ειδικός, αποφαινεται και προτείνει τη λύση.

– Άκου, μου λέει, το αυτοκίνητο είναι παλιό και τον αριθμό τον έχουν καλύψει οι κάπνες. Πήγαινε απέναντι στο βενζινάδικο, αγόρασε ένα στουπί και καθάρισε τη μηχανή. Κύριε, συνεχίζει, με συγχωρείτε πολύ, αλλά πρέπει να πω ότι είστε ολίγον τι αφελής σαν να αντιμετωπίζετε τα πράγματα για πρώτη φορά. Καλά δεν ζείτε στην Ελλάδα;

– Το ξέρω, του απαντώ, αλλά μπορείτε να μου το κάνετε πιο λιανά;

– Μα δεν ξέρεις βρε παιδί μου ότι ο υπάλληλος που σε βασάνιζε με τα απόβαρα ήθελε να του βάλεις ένα πεντοχίλιαρο ανάμεσα στα χαρτιά και θα τελείωνες μέσα σε λίγα λεπτά;

– Τον ευχαρίστησα που με βοήθησε να μάθω πότε να λαδώνω. Και καθόλου δεν σκέφτηκα να του πω: «Μα έτσι συμβάλλω κι εγώ στη διαφθορά», όπως θα έκανα αν ήμασταν στην αίθουσα του πανεπιστημίου. Σίγουρα όμως θα εισέπραττα ξανά τα σχόλια του

περαστικού νταλικέρη, που έσπαγε πλάκα μαζί μου.

Όταν τελικά ξέμπλεξα και με το αποτύπωμα του αριθμού, που παρεμπιπτόντως, δεν χόραγε στις διαστάσεις της δήλωσης, γι' αυτό τοποθέτησα το χαρτί διαγώνια, είχα ήδη γίνει έξαλλος προκαταβολικά στη σκέψη πως μπορεί να μου έκανε παρατήρηση γι' αυτή μου την πρωτοβουλία ο υπάλληλος, και η ώρα είχε πάει πια μία το μεσημέρι, με το κοστούμι μου να έχει γεμίσει εδώ κι εκεί μουντζούρες. Ξανακάθομαι στην ουρά, καταθέτω τα χαρτιά μου στον υπάλληλο με άγριο ύφος, δείχνοντας πως δεν ήμουν διατεθειμένος να ακούσω καμία άλλη κουβέντα από αυτόν και ζητάω να δω τον Διευθυντή.

Περίμενα μισή ώρα, αλλά άξιζε τον κόπο. Αφού συστηθήκαμε και είπα την ιδιότητά μου, το γεγονός ότι ήταν απόφοιτος του Πολυτεχνείου, μας έφερε πιο κοντά.

- Κύριε Διευθυντά, σήμερα πήρα ένα καλό μάθημα, του λέω κατ' ευθείαν. Για να επιβιώσεις σε αυτή τη χώρα πρέπει να παρανομείς και να ψεύδεσαι. Καλά όλα τα άλλα, που οι υπάλληλοι δεν σου λένε εξ αρχής όλα όσα χρειάζεται να καταθέσεις. Θα ήθελα μονάχα να δω με ποια λογική απαιτείτε από τον πολίτη αυτή την αποτύπωση του αριθμού μηχανής. Μου φαίνεται κάπως πρωτόγονο. Αφού ο αριθμός αυτός είναι ένα στοιχείο, όπως όλα τα άλλα του αυτοκινήτου, για τα οποία δηλώνω γραπτώς την ακρίβειά τους.
- Ξέρετε, μου απαντάει, υπάρχουν ορισμένοι, που αλλάζουν τη μηχανή στα αυτοκίνητά τους και για τον λόγο γίνεται αυτός ο έλεγχος, γιατί μπορεί να μας γράψουν ψεύτικα στοιχεία.
- Σε τι ποσοστό υπολογίζετε ότι αλλάζουν οι τις μηχανές των αυτοκινήτων οι κάτοχοί του; 5%, 10%, πόσοι μπορεί να είναι.
- Ά όχι το πολύ 5 με 10 τοις χιλίοις.
- Καλά ανεγκέφαλοι είναι αυτοί που βγάζουν τους νόμους; Πρώτον αυτός που αλλάζει τη μηχανή δεν φαντάζομαι να περιμένετε ότι θα έρθει να βγάλει άδεια ρυμούλκησης, για να τον πιάσετε, αφού έτσι ή κι αλλιώς είναι παράνομος; Δεύτερον, καλά άσχετοι άνθρωποι νομοθετούν; Δεν γνωρίζουν στοιχειώδη γνώση στατιστικής; Αν αυτοί είναι πέντε στους χίλιους, οι άλλοι 995 πρέπει να ταλαιπωρούνται, να ταπεινώνονται και να αγχώνονται, χωρίς μάλιστα να πιάνετε ούτε έναν παράνομο; Εγώ θα έπρεπε τώρα να είμαι στη δουλειά μου στο Πολυτεχνείο και

ξόδεψα πέντε ώρες για το τίποτα, πέρα από τον εξευτελισμό που δέχτηκα ως πολίτης. Μάλλον για άλλους λόγους γίνονται αυτά κ. διευθυντά και νομίζω ότι καταλαβαίνομαστε.

Δυο λοιπόν ήταν οι λύσεις για την μπαγαζιέρα: η πρώτη αυτή που πρότεινε ο φίλος μου ο Σταύρος και η δεύτερη να λαδώσεις και να ξεμπερδέψεις. Τρίτη αυτή της νόμιμης διαδικασίας, που είναι μόνο για όσους έχουν γερά νεύρα και ελεύθερο χρόνο. Αν όμως παρόμοιες εμπειρίες σου επιφυλάσσονται καθημερινά, πόση υπομονή θα σου απομένει;

Την ιστορία της μπαγαζιέρας την εξιστορούσα στους μετεκπαιδευόμενους εκπαιδευτικούς, όταν γινόταν λόγος για το θέμα της διαφθοράς στη χώρα μας, θέλοντας να αλαφρύνω λίγο την ατμόσφαιρα. Μια μέρα δίδασκα στη Μαράσλειο, όπου οι επιμορφούμενοι εκπαιδευτικοί ήταν ηλικίας πάνω από 30 ετών και τους αφηγήθηκα την περιπέτειά μου. Μίλησαν κι εκείνοι για ανάλογες εμπειρίες τους και στηλίτευαν το κράτος και τον πολιτισμό μας. Μισή ώρα σχεδόν μιλούσαν και όλοι ανέφεραν τη διαφθορά των άλλων, σαν να ήταν οι ίδιοι οι μοναδικοί αδιάφθοροι σε αυτόν τον τόπο. Στο τέλος ζήτησα το απουσιολόγιο το οποίο κυκλοφορούσε από τον έναν στον άλλον και έβαζαν υπογραφές παρουσίας. Πήρα το απουσιολόγιο και υπήρχαν 100 υπογραφές, ενώ εγώ είχα διαπιστώσει ότι οι παρόντες εκείνη τη ώρα ήταν μόλις 40. (Προφανώς, υπέγραφαν και για τους φίλους τους, που δεν μπορούσαν να βρίσκονται εκεί). Τους είπα πως δεν θα έβγαζα βιαστικά συμπεράσματα γι' αυτό που έγινε, όμως δεν είναι άσχετο με αυτό που συζητούσαμε μόλις προηγουμένως. Η διαφθορά έχει γίνει πλέον κομμάτι της καθημερινότητάς μας, χωρίς αυτό να αγγίζει καθόλου τη συνείδησή μας.

Το τι και ποιοι έχουν συμβάλλει σε αυτό το φαινόμενο είναι θέμα μεγάλης κουβέντας, που δεν ξέρουμε πότε θα τελειώσει.

(4) Αξίζει να σημειωθεί εδώ πως τα αποσπάσματα αρχαίου κειμένου, που αναφέρθηκαν πιο πάνω, μπορεί να τα βρει κανείς στο θαυμάσιο βιβλίο του Μάριου Πλωρίτη, που έχει τίτλο *«Έρωτς Ελευθερίας και Δημοκρατίας»* (από τις εκδόσεις Καστανιώτη) με την καταπληκτική επιλογή και μετάφραση κειμένων από τον θησαυρό του αρχαίου ελληνικού λόγου.

(5) Η “γάτα του Σρέντιγκερ» είναι ένα νοητικό πείραμα, το οποίο σχεδίασε το 1935 ο μεγάλος Φυσικός Σρέντιγκερ.

Μέσα σε ένα δωμάτιο υπάρχουν μια ζωντανή γάτα, ένας μετρητής που καλείται Geiger και ένα γκβαντικό σωματίδιο «άλφα», το οποίο αν πέσει στον μετρητή τότε αυτός θα απελευθερώσει υδροκυάνιο με αποτέλεσμα το θάνατο της γάτας. Η μοίρα της γάτας, εξαρτάται από την πορεία που θα ακολουθήσει το σωματίδιο άλφα.

Η κυματοσυνάρτηση που περιγράφει το σωματίδιο άλφα δεν μας δίνει πληροφορίες για το πού βρίσκεται αυτή τη στιγμή το σωματίδιο και για το αν έπεσε στο μετρητή ή όχι. Μας δίνει μόνο σχετικές πιθανότητες.

Το ερώτημα για έναν παρατηρητή που βρίσκεται έξω από το δωμάτιο είναι αν η γάτα είναι ζωντανή ή πεθαμένη.

Η απάντηση που μπορεί μόνο να δοθεί είναι: “Είναι και δεν είναι”.

Αυτό είναι ένα παράδειγμα για να αντιληφθούμε στον μακρόκοσμο αυτά που συμβαίνουν στον μικρόκοσμο. Στον μακρόκοσμο δεν έχουμε αυτές τις εμπειρίες αλλά στο παράδειγμά μας η κατάσταση στον μακρόκοσο εξαρτάται από αυτόν στο μικρόκοσμο.